

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Kansallisten kaksiosaisien ammattikoulutusjärjestelmien tulosten parantaminen”

(oma-aloitteinen lausunto)

(2016/C 013/10)

Esittelijä: Dorthé ANDERSEN

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea päätti 19. helmikuuta 2015 työjärjestyksensä 29 artiklan 2 kohdan nojalla laatia oma-aloitteisen lausunnon aiheesta

”Kansallisten kaksiosaisien ammattikoulutusjärjestelmien tulosten parantaminen”

(oma-aloitteinen lausunto).

Asian valmistelusta vastannut ”työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 1. syyskuuta 2015.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 16.–17. syyskuuta 2015 pitämässään 510. täysistunnossa (syyskuun 16. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 206 ääntä puolesta ja 1 vastaan 8:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Talouskriisi on monissa jäsenvaltioissa koetellut Euroopan nuoria kovalla kädellä ja synnyttänyt valtavia inhimillisiä, sosiaalisia ja taloudellisia kustannuksia. Korkeampi nuorisotyöttömyys ei kuitenkaan ole mitään uutta, ja se viittaa tiettyihin rakenteellisiin ongelmiin, jotka vaikeuttavat siirtymistä koulutuksesta työelämään.

1.2 Kaksiosaiseen eli harjoittelu- ja opiskelujaksoja yhdistelevään koulutusmalliin perustuvat, toimivat ammatillisen koulutuksen järjestelmät parantavat osaltaan nuorten työllisyyttä ja voivat helpottaa nuorten miesten ja naisten – myös nuorten, joilla on muita huonommat lähtökohdat – siirtymistä koulutuksesta työelämään.

1.3 ETSK korostaa, ettei ole olemassa ”yhtä ainoaa parasta” kaksiosaisen ammattikoulutuksen mallia. Tavoitteena on edistää toimivaa ja korkeatasoista kaksiosaista ammattikoulutusta.

1.4 EU-taso:

1.4.1 ETSK katsoo, että tarvitaan eurooppalaista laadunarviointivälinettä, jonka avulla dokumentoidaan edistystä ja myös jäsenvaltioiden toteuttamien uudistusten vaikutuksia, jotta voidaan parantaa ammatillisen koulutuksen ja kaksiosaisien ammattikoulutusjärjestelmien tuloksia.

1.4.2 ETSK suosittelee, että komissio kehittää yhdessä asiaankuuluvien kumppanien kanssa välineitä, joiden avulla voidaan seurata ja kerätä tietoja, arvioida sitä, mikä toimii eri jäsenvaltioissa, sekä tunnistaa toimivien kaksiosaisien ammattikoulutusjärjestelmien keskeiset tekijät. Tarkoituksena on mitata ja arvioida, mikä toimii, varmistaa ammattikoulutusjärjestelmien laadukkuus ja osoittaa harjoittelu- ja opiskelujaksoja yhdistelevän ammattikoulutuksen ja työllisyyden välinen yhteys.

1.4.3 Korkealaatuiset ja työmarkkinoiden kannalta tarkoituksenmukaiset ammatilliset taidot ja pätevyudet muodostavat myös tulevaisuudessa keskeisen osan työmarkkinoiden ja Euroopan kilpailukykyä. ETSK ehdottaa sen vuoksi, että ammatilliselle ja kaksiosaiselle koulutukselle asetetaan EU:n tasolla tavoite, joka voi auttaa parantamaan nuorten työllisyydemahdollisuuksia. Tavoite voisi sisältyä tarkistettuun Eurooppa 2020 -strategiaan, ja ETSK pyytää sen vuoksi komissiota tutkimaan tätä mahdollisuutta.

1.4.4 ETSK katsoo, että ammatillista koulutusta koskeva EU-tason tavoite ja tietojen keruu voivat ohjata jäsenvaltioita tavoitteessa parantaa koulutustasoa ja varmistaa, että nuoret saavat koulutusjärjestelmästä myönteisen kokemuksen ja että heillä on koulutuksen päättyessä työmarkkinoilla tarvittavat taidot.

1.5 Jäsenvaltiot ja työmarkkinaosapuolet:

1.5.1 ETSK suosittelee, että jäsenvaltiot, joissa ei ole toimivia kaksiosaisia ammattikoulutusjärjestelmiä, tutkivat, mitä kustannuksia tällaisten järjestelmien kehittämiseen liittyy ja minkälaista hyötyä se toisaalta tuottaisi yritysten kilpailukykyä ja nuorten työllistymismahdollisuuksia ajatellen.

1.5.2 ETSK korostaa koulujen, koulutuskeskusten, ammattijärjestöjen ja elinkeinoelämän välisten kumppanuuksien merkitystä. Työmarkkinaosapuolilla on ratkaiseva rooli toimivien kaksiosaisen ammatillisten koulutusjärjestelmien kaikissa vaiheissa (suunnittelu, täytäntöönpano, seuranta, arviointi jne.). Sosiaalisen vuoropuhelun vahvistaminen ja tehokkaampi hyödyntäminen kaikilla tasoilla voi olla tehokas väline, jolla parannetaan harjoittelu- ja opiskelujaksoja yhdistävän koulutuksen laatua ja houkuttavuutta.

1.5.3 ETSK kehottaa jäsenvaltioita ottamaan käyttöön ammatillisessa koulutuksessa toimivien opettajien, ohjaajien ja kouluttajien jatkokoulutusjärjestelmiä tai arvioimaan ammatillista kehitystä säännöllisesti. Tämä koskee etenkin yritysten sisäisiä kouluttajia, sillä heidän merkityksensä ammattikoulutusjärjestelmien tulosten parantamisessa on keskeinen.

1.5.4 ETSK korostaa työnantajien merkitystä ja uskoo, että työnantajat – pk-yritykset mukaan luettuina – tulevat entistä aktiivisemmin mukaan oppisopimusjärjestelmiin sitten kun järjestelmät aidosti vastaavat niiden tarpeita ja kun kouluihin on hyvät yhteydet. Tulevina vuosina olisi keskityttävä sellaisten kaksiosaisen koulutusjärjestelmien käyttöönottoon, joihin työnantajilla on mahdollisuus osallistua kustannustehokkaasti ja joihin ne voivat sitoutua entistä vahvemmin.

1.5.5 ETSK suosittelee, että eurooppalaiset työmarkkinaosapuolet jatkavat työtään tällä alalla osana itsenäisiä työhjelmiaan.

2. Johdanto – nykytilanne Euroopassa

2.1 Euroopan talouskriisi on koetellut nuoria kovalla kädellä. Ikäryhmään 15–24 kuuluvista nuorista 4,5 miljoonaa on työttöminä⁽¹⁾. Tosin eräissä EU-maissa korkea nuorisotyöttömyys ei ole millään tavalla uusi ongelma, se on vain kärjistynyt kriisiin myötä. Nuorten työttömyysaste on EU:ssa 20,9 % eli yli kaksinkertainen verrattuna aikuisten työttömyysasteeseen, joka on 9,8 %. Työelämän ja koulutuksen ulkopuolella (NEET – not in education, employment or training) on noin 7 miljoonaa nuorta eurooppalaista⁽²⁾. Talouden lyhyen aikavälin näkymien ollessa melko heikot nuorisotyöttömyys on eräissä jäsenvaltioissa kasvanut hälyttävän korkeaksi synnyttäen valtavia inhimillisiä, sosiaalisia ja taloudellisia kustannuksia.

2.2 Työttömyys oli nuorten keskuudessa aikuisväestöä korkeammalla myös ennen kriisiä. Tämä viittaa rakenteelliseen ongelmaan tiiviimpien yhteyksien luomisessa koulutusjärjestelmien ja työmarkkinoiden välillä. Toinen tähän viittaava näkökohta on, että monissa maissa on paljon nuorisotyöttömyyttä mutta samanaikaisesti työnantajien on vaikeaa löytää työntekijöitä, joilla on oikeanlaista osaamista.

2.3 Tilanne edellyttää uudenlaista lähestymistapaa, jossa työllisyyden ja kasvun perustaa vahvistetaan, jotta voidaan kehittää korkealaatuisia ja työmarkkinoiden kannalta tarkoituksenmukaisia ammatillisia taitoja ja pätevyyskiä sekä toimivat työmarkkinat.

2.4 EU:n jäsenvaltioiden välillä esiintyy kuitenkin huomattavia eroja siinä, minkälaisia kokemuksia niillä on nuorten saattamisesta työmarkkinoille.

⁽¹⁾ Eurostat, maaliskuu 2015, "Facts and figures youth unemployment".

⁽²⁾ Eurostat [tesem150], 2014.

2.5 Monissa maissa ammatillisen koulutuksen saaneet muodostavat työntekijöiden enemmistön yksityissektorilla, mutta heillä on merkittävä rooli myös osissa julkista sektoria. Nykyään noin puolet keskiasteen koulutuksessa olevista opiskelijoista koko Euroopassa seuraa ammatillista koulutusohjelmaa ja noin neljännes heistä seuraa koulu- ja työpohjaisen oppimisen yhdistävää koulutusta⁽³⁾. Keskeisimmän haasteen muodostaa kuitenkin ammatillisen koulutuksen houkuttavuuden lisääminen sen laatua ja tarkoituksenmukaisuutta parantamalla.

2.6 ETSK on monissa lausunnoissaan⁽⁴⁾ korostanut, että on tärkeää luoda nuorille suotuisat olosuhteet edistämällä mahdollisuuksia suorittaa erilaisia kaksiosaisen ammattikoulutuksen muotoja osana laadukasta ammatillista koulutusta, jotta helpotetaan siirtymistä koulutuksesta työelämään.

2.7 ETSK katsoo, että on tärkeää pitää prosessi vauhdissa ja varmistaa, että yksittäiset jäsenvaltiot yhdessä työmarkkinaosapuolten kanssa mukauttavat ammatillisen koulutuksen järjestelmiään sisällyttämällä niihin teorian ja käytännön yhdistäviä elementtejä.

3. Määritelmien ymmärtäminen – kaksiosaisen koulutuksen järjestelmät Euroopassa

3.1 Käsillä olevassa lausunnossa keskistytään tarkastelemaan kaksiosaisen ammattikoulutuksen järjestelmiä. Kaksiosainen ammattikoulutus on yläkäsite, joka kattaa erilaisia kansallisia toimintamalleja. Euroopan ammatillisen koulutuksen kehittämiskeskukseen Cedefopin mukaan sillä tarkoitetaan koulutusta, jossa koulussa tai koulutuskeskuksessa suoritettaviin jaksoihin yhdistetään työpaikalla suoritettavia jaksoja. Kaksiosaisuus viittaa oppimisväyliin (koulut tai ammatillista koulutusta tarjoavat tahot ja kouluttavat yritykset, jotka jakavat vastuun teoreettisen ja käytännön koulutuksen tarjoamisesta), sekä siihen, että mukana on kahdenlaisia toimijoita (julkisia ja yksityisiä).

3.2 Kaikissa jäsenvaltioissa on järjestelmiä, joihin sisältyy myös työntekoon perustuva oppiminen, mutta niiden laatu, tulokset ja mittakaavat vaihtelevat⁽⁵⁾. Eroavuuksia esiintyy esimerkiksi siinä, miten paljon aikaa vietetään työpaikalla, onko oppijan ja työnantajan välillä olemassa sopimus, maksetaanko oppijalle palkkaa ja mikä on työmarkkinaosapuolten rooli.

3.3 Ei ole olemassa yhtä ainoaa tai ”parasta” toimintamallia, ja kaksiosaisen järjestelmän kehittäminen riippuu useista taloudellisista ja sosiaalisista tilanteista.

3.4 Nykyisin käytössä on kolme pääasiallista ammatillisen koulutuksen väylää:

- Oppisopimuskoulutus, jossa yhdistetään vuorotellen yrityksessä tapahtuvaa harjoittelua ja koulussa tapahtuvaa opiskelua ja joka johtaa kansallisesti tunnustettuun ammatilliseen perustutkintotodistukseen. Yleensä työnantajan ja oppisopimusoppilaan välillä on sopimussuhde ja oppilaille maksetaan palkkaa (esimerkiksi Itävallassa, Tanskassa ja Saksassa).
- Kouluperusteinen ammatillinen koulutus, johon sisältyy koulutusta työpaikalla. Tässä mallissa ammatillisen koulutuksen ohjelmiin sisältyy joko pakollisena tai valinnaisena osana lyhyitä koulutusjaksoja työpaikalla (esim. työharjoittelu), ja se johtaa viralliseen pätevyYTEEN.
- Kouluperusteiset ohjelmat.

3.5 Keskeisinä tekijöinä ovat tiivis yhteys työpaikkaan sekä opiskelijan, teoreettisen perustan ja työpaikalla tapahtuvan käytännön oppimisen ja kehittymisen välillä syntyvät yhteisvaikutukset.

⁽³⁾ Euroopan komissio, ”Education and Training report”, marraskuu 2014.

⁽⁴⁾ Esimerkiksi:

- ETSK:n lausunto aiheesta ”Korkea-asteen ammatillisen koulutuksen vetovoiman parantaminen” (EUVL C 68, 6.3.2012, s. 1).
- ETSK:n lausunto aiheesta ”Harjoittelun laatuvaatimukset” (EUVL C 214, 8.7.2014, s. 36).
- ETSK:n lausunto aiheesta ”Nuorten työllistettävyys – Koulutuksen mukauttaminen elinkeinoelämän tarpeisiin tiukan säästöpolitiikan vallitessa” (EUVL C 311, 12.9.2014, s. 7).
- ETSK:n lausunto aiheesta ”Nuorten työllistämiseen tähtäävät toimenpiteet – parhaita käytäntöjä” (EUVL C 424, 26.11.2014, s. 1).

⁽⁵⁾ Euroopan parlamentin tutkimus ”Dual education: a bridge over troubled waters”, kesäkuu 2014.

4. EU-politiikan taustaa

4.1 Kesäkuun 27.–28 päivänä 2013 kokoontunut Eurooppa-neuvosto⁽⁶⁾ sopi uudesta strategiasta nuorisotyöttömyyden torjumiseksi, johon sisältyy tavoite edistää ”korkeatasoista oppisopimuskoulutusta ja työpaikalla tapahtuvaa oppimista”. 22 jäsenvaltiota on saanut maakohtaiset suositukset, joissa niitä kehoitetaan mukauttamaan ammatillisen koulutuksen järjestelmiään panostamalla entistä enemmän työssä tapahtuvaan koulutukseen ja laadukkaaseen oppisopimuskoulutuksen tarjoamiseen nuorille.

4.2 EU:n tasolla on toteutettu useita toimia. On muun muassa otettu käyttöön nuorisotakuu, Euroopan sosiaalirahastosta on osoitettu varoja oppisopimuskoulutuksen – kaksiosainen ammattikoulutus mukaan luettuna – kehittämiseen jäsenvaltioissa ja on perustettu eurooppalainen oppisopimusuhteenliittymä.

4.3 Kesäkuussa 2013 julkaisemissaan nuorisotyöllisyyden toimintapuitteissa⁽⁷⁾ eurooppalaiset työmarkkinaosapuolet korostivat lisäksi työssäoppimisen mallien, kuten kaksiosaisen koulutusjärjestelmien, arvoa.

4.4 Neuvoston puheenjohtajavaltio Latvia on Bruggen julkilausuman tarkistuksen yhteydessä ilmaissut tukensa viidelle tavoitteelle. Ensimmäinen näistä tavoitteista on työpaikalla tapahtuvan oppimisen edistäminen kiinnittäen erityistä huomiota oppisopimustyyppiseen koulutukseen⁽⁸⁾.

5. Kaksiosainen ammattikoulutus sillanrakentajana kohti työelämää

5.1 Esimerkiksi Cedefopin ja Euroopan komission tutkimukset näyttävät osoittavan, että harjoittelu- ja opiskelujaksoja yhdistelevän koulutusmallin ja nuorten työllisyyden välillä on positiivinen yhteys⁽⁹⁾.

5.2 Kokemukset ja luvut puhuvat selvää kieltä. Maat, joissa on harjoittelu- ja opiskelujaksoja yhdistelevään koulutusmalliin perustuvia tarkoituksenmukaisia ja houkuttelevia ammatillisen koulutuksen järjestelmiä, onnistuvat muita paremmin saattamaan nuoret työmarkkinoille. Eräät maat, kuten Itävalta, tarjoavat myös hyviä esimerkkejä ammattikoulutusmahdollisuuksista muita heikommassa asemassa oleville nuorille, kuten työssä avustaminen tai oppisopimusooppilaiden turvaverkko.

5.3 Toimiva kaksiosainen ammattikoulutusjärjestelmä tarjoaa nuorille ensimmäisen työkokemuksen ja tekee heistä näin ollen kiinnostavampia yritysten ja tulevien työnantajien näkökulmasta. Saksassa yli kaksi kolmasosaa oppisopimuskoulutuksessa olevista jää töihin samalle työnantajalle oppisopimuskoulutuksen suorittuttuaan⁽¹⁰⁾. Tanskassa luvut⁽¹¹⁾ osoittavat, että ammatillisen koulutuksen suorittaneet kuuluvat niihin, jotka löytävät nopeimmin uuden työpaikan, jos heidät irtisanotaan, ja että hyvin monet perustavat oman yrityksen.

5.4 Monet nuoret ja heidän vanhempansa eivät kuitenkaan pidä ammatillista koulutusta ja oppisopimuskoulutusta yhtä houkuttelevana kuin akateemista koulutusta, tai näiden koulutusmuotojen katsotaan johtavan vain perinteiseen teollisuustyöhön. Huomaamatta jää ns. kilpailukykyinen osaaminen, jota voi hankkia kaksiosaisen ammattikoulutusjärjestelmän kautta ja jonka ansiosta nuorilla on uravaihtoehdon lisäksi myös kilpailukykyistä osaamista, jota voidaan kehittää edelleen.

5.5 EU:n tasolla asetetun, ammatillisessa ja kaksiosaisessa koulutuksessa olevien opiskelijoiden osuutta koskevan tavoitteen tulisi sisältyä tarkistettuun Eurooppa 2020 -strategiaan. Näin voitaisiin saada enemmän huomiota kaksiosaisen koulutuksen ja oppisopimuskoulutuksen vahvalle kyvyille parantaa työllistävyyttä ja osallisuutta.

5.6 Tällainen tavoite on asetettava korkealle, sillä sen on osoitettu vaikuttavan positiivisesti työllisyyteen. Siinä on myös otettava huomioon työmarkkinoiden tulevaisuuden vaatimukset pätevistä työvoimasta, jolla on keskitason ammattitaito.

⁽⁶⁾ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-104-2013-EXT-1/fi/pdf>

⁽⁷⁾ https://www.etuc.org/sites/www.etuc.org/files/201306_Framework_of_Actions_Youth_Employment_1.pdf

⁽⁸⁾ Puheenjohtajavaltion päätelmät, Riika, 22. kesäkuuta 2015.

⁽⁹⁾ Esimerkiksi: Cedefopin tutkimus ”From education to working life – Labour market outcomes of vocational education and training in Europe” (2013), Euroopan komission tutkimus ”Education and training Monitor 2014” ja OECD:n raportti ”Reviews of Vocational Education and Training – Learning for Jobs” (2010).

⁽¹⁰⁾ Germany Trade & Invest, DIHK (Deutscher Industrie- und Handelskammertag), Saksan liittovaltion opetus- ja tutkimusministeriö, IAB (Institut für Arbeitsmarkt- und Berufsforschung), Saksan liittovaltion tilastokeskus 2013.

⁽¹¹⁾ <http://www.da.dk/bilag/AMR09%2CArbejdsmarkedsrapport%202009.pdf>

5.7 Imagon ja houkuttavuuden parantamiseksi tarvitaan koulujen, koulutuskeskusten ja yritysten, työmarkkinaosa-puolten ja poliitikkojen yhteisiä toimia. Ammatillisten oppilaitosten ja koulutuskeskusten on pystyttävä mukautumaan paremmin työmarkkinoiden muuttuviin tarpeisiin ja muuttuvaan talouteen. Ammattitaitokilpailujen ja roolimallien tukemista voitaisiin hyödyntää taitojen tai koulujen esittelemiseksi sekä nuorten miesten ja naisten innostamiseksi. Jatkomahdollisuuksien avaaminen korkea-asteen koulutuksessa, jotta opiskelijat ja vanhemmat eivät näkisi oppisopimus-koulutusta umpikujana, tai EU:n sisäisten liikkuvuusohjelmien, kuten Erasmus+-ohjelman, tukeminen, voisivat lisätä kyseisten järjestelmien houkuttavuutta.

5.8 Varhain tarjottava asianmukainen ammatinvalinnanohjaus ja neuvontapalvelut ovat keskeisiä pyrittäessä parantamaan kaksiosaisen koulutuksen järjestelmien ymmärtämistä ja imagoa.

5.9 Myös opettajat voivat osaltaan lisätä kyseisten järjestelmien houkuttavuutta, ja he vaikuttavat suoraan siihen, miten nuoret suhtautuvat ammatilliseen koulutukseen. Myös opettajan työ ammatillisessa koulutuksessa on voitava nähdä kiinnostavana uravaihtoehtona. Yksi keino on varmistaa, että ammattiopettajien ammatillisia ja pedagogisia taitoja pidetään jatkuvasti yllä parantamalla koulujen ja yritysten välistä yhteistyötä, jotta opettajat pysyvät ajan tasalla yritysten vaatimuksista, ajankäytöstä, uudesta teknologiasta jne.

5.10 Kaksiosaisessa järjestelmässä yrityksessä tutorina tai kouluttajana toimivan, pätevän ja motivoituneen henkilökunnan jäsenen läsnäolon tulisi olla perusluonteinen laadunvarmistusta koskeva vaatimus. On kiinnitettävä aiempaa enemmän huomiota yrityksen sisäisten kouluttajien vastuuseen. Entistä selvempi ja yksityiskohtaisempi saavutettavien taitojen kuvaus voi parantaa työssäoppimisen laatua.

6. Ammatillisten koulutus- ja harjoittelujärjestelmien sekä toimintalinjojen jatkuva näyttöön pohjautuva seuranta ja arviointi

6.1 On tehty jo useita tutkimuksia, jotka osoittavat, että esimerkiksi Saksan, Sveitsin ja Itävallan kaksiosaiset ammatillisen koulutuksen järjestelmät toimivat hyvin, sillä ne tarjoavat nuorille asianmukaisen koulutuksen ja hyvät mahdollisuudet siirtyä työelämään. Ei kuitenkaan ole olemassa ”yhtä ainoa parasta mallia” vaan tarkoituksena on tunnistaa onnistuneita järjestelmiä ja käytänteitä.

6.2 Avoimemman tiedon saaminen syistä, sisällöstä ja tuloksista voisi auttaa tunnistamaan keskeiset tekijät, jotka ovat tunnusomaisia toimiville kaksiosaisille ammatillisen koulutuksen järjestelmille. Koska useimmat jäsenvaltiot ja Cedefop keräävät tietoa ammatillisen koulutuksen suorittaneiden työllistettävyydestä, kyseisiä tietoja voitaisiin hyödyntää aiempaa enemmän järjestelmien – myös kaksiosaisen järjestelmien – parantamiseksi.

6.3 Esimerkiksi ”työssäoppimisen” osuutta voitaisiin käyttää yhtenä EU:n työllistyvyysvertailun muuttujana. Kaksi-osaisten ammattikoulutusmallien eurooppalainen vertailu voisi osoittaa kyseisten mallien ja nuorten työllistymisen välisen yhteyden. Tiedot tällaista vertailuarviointia varten voitaisiin kerätä vuosittain työvoimatutkimuksen kautta.

6.4 Eurostat (Eurobarometri) voisi yhteistyössä Cedefopin kanssa toteuttaa järjestelmällisen tutkimuksen nuorista, jotka suorittavat ammatillisen koulutuksen ja harjoittelun ja joilla on taidot, joille on kysyntää. Tutkimuksessa voitaisiin myös selvittää, miten kaksiosainen koulutus on auttanut näitä nuoria saamaan kyseiset taidot.

6.5 Voisi olla hyödyllistä kerätä vertailukelpoisia maakohtaisia tietoja, joiden pohjalta voitaisiin arvioida, miten Euroopassa sovellettavia erilaisia kaksiosaisia ammattikoulutusjärjestelmiä on otettu käyttöön eri maissa ja minkälaisia tuloksia ne ovat tuottaneet. Cedefop, Eurostat ja komissio keräävät jo tietoja osana eurooppalaisen koulutusyhteistyön strategisia puitteita (ET 2020) ja Kööpenhaminan strategiaa, mutta EU tarvitsee yhtenäisen välineen, joka mittaa useissa jäsenvaltioissa parhaillaan toteutettavien, kansallisten ammattikoulutusjärjestelmien tulosten ja laadun parantamiseen tähtäävien uudistusten edistymistä ja vaikutuksia.

ETSK ehdottaa, että tällaisella laadunmittausvälineellä tarkasteltaisiin ainakin seuraavia poliittisia kysymyksiä:

— Millä tavoin ja miksi harjoittelu- ja opiskelujaksoja yhdistelevä ammattikoulutusmalli parantaa työllisyyttä?

- Vähentääkö harjoittelu- ja opiskelujaksoja yhdistelevä ammattikoulutusmalli kitkaa työmarkkinoilla esimerkiksi lyhyempien työttömyysjaksojen tai ammattitaitoisen työvoiman ja työpaikkojen paremman kohtaamisen muodossa?
- Miten harjoittelu- ja opiskelujaksoja yhdistelevä koulutusmalli voi lisätä liikkuvuutta eri sektoreiden sisällä ja myös niiden välillä?

6.6 Aikaperusteisista, suhteellisen yksinkertaisista muuttujista koostuvaa yhdistelmää voitaisiin käyttää lähtökohtana tarkemmin laatua mittaaville analyyseille, ja samalla sen avulla voitaisiin seurata, miten ammattikoulutusjärjestelmien mukauttaminen kaksiosaisen koulutuksen periaatteisiin ja hyötyihin edistyy kussakin valtiossa. Tällainen tietoa tukeva myös eurooppalaisen oppisopimusyhteistyön toimintaa sekä ammatillisen koulutuksen laadunvarmistuksen eurooppalaisen viitekehysten (EQAVET) parissa tehtävää työtä.

7. Kansallisten kaksiosaisen ammattikoulutusjärjestelmien tulosten parantaminen ja yritysten mukaan saaminen

7.1 Monia haasteita, jotka liittyvät esimerkiksi koulutuksen laatuun ja sen tarkoituksenmukaisuuteen yritysten kannalta, ei edelleenkään oteta vakavasti.

7.2 Oppisopimuksilla on tärkeä rooli vastattaessa yritysten osaamistarpeisiin, ja samalla ne auttavat nuoria pääsemään työmarkkinoille. Oppisopimukset tarjoavat työnantajille lukuisia etuja, joihin lukeutuvat mm. osaamisen ja tarpeiden parempi kohtaaminen yrityksessä tapahtuvan koulutuksen ansiosta sekä uusi tietämys ja uudet näkökulmat. Täysipainoiseen oppisopimuskoulutukseen liittyy tiettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia kaikille osapuolille.

7.3 Yritysten tulee nähdä tämä investointina tulevaisuuden pätevään henkilöstöön ja ottaa vastuu nuoren tosiasiallisesta kouluttamisesta. Jotta yritykset – pk-yritykset mukaan luettuina – näkisivät oppisopimuskoulutuksen investointina, on kuitenkin huolehdittava siitä, että ne sitoutuvat voimakkaammin järjestelmiin ja opintojen suunnitteluun.

7.4 Jotkut työnantajat pelkäävät, että oppisopimuskoulutettavan kouluttamisesta aiheutuvat kustannukset ylittävät siitä saatavan hyödyn, mutta tällainen ajattelutapa on kyseenalaistettava. Sveitsissä toteutettu kustannus-hyötyanalyysi osoittaa, että oppisopimuskoulutettavan tuottava panos ylittää koulutuskustannukset (koulutettavan palkka mukaan luettuna) yli 6 000 eurolla koulutettavaa kohti⁽¹²⁾. Myös BusinessEurope tekee parhaillaan tutkimusta oppisopimuskoulutuksen kustannuksista ja hyödyistä.

7.5 Eräissä maissa on perustettu vastuunjakorahastoja, joihin yritykset maksavat tietyn summan kompensationsa koulussa vietetystä ajasta tai matkakuluista (Tanskassa tästä käytetään nimitystä ”työnantajien koulutusavustus”, arbejds-givernes uddannelsesbidrag), ja esimerkiksi Itävallassa yritykset saavat palkkion niiden kouluttamista oppisopimusoppilasta, jotka saavat hyvän arvion. Itävallassa (Vorarlbergissa) on käytössä vastuunjakomalli, jossa yritys maksaa 0,2 promillea oppisopimusoppilaan palkasta koulutusrahastoon. Kun koulutusta on jatkunut puolitoista vuotta, sitä arvioidaan, ja yritykset, jotka tarjoavat laadukasta oppisopimuskoulutusta, saavat korvauksen palkkion muodossa.

7.6 Kustannus-hyötyanalyysien tulokset saattavat kuitenkin olla erilaisia eri sektoreilla ja erilaisissa ammattikoulutusjärjestelmissä. Sen vuoksi on tärkeää, että kansallisia ammattikoulutusjärjestelmiä arvioidaan jatkuvasti ja tarvittaessa muokataan siten, että varmistetaan niiden osaltaan vahvistavan eurooppalaisten yritysten kilpailukykyä. Jäsenvaltioiden apuna tässä voivat olla myös entistä vertailukelpoisemmat laatua mittaavat arviointivälineet.

7.7 Yhtä tärkeää on oppisopimuskoulutusten ja kaksiosaisen ammattikoulutusjärjestelmien asianmukainen laadunvarmistus ja -arviointi, työolot mukaan luettuina. Tähän voivat osallistua myös työmarkkinaosapuolet. Ennen kaikkea työmarkkinaosapuolet on kutsuttava mukaan kaksiosaista koulutusta koskevien kansallisten säännösten suunnitteluun, ja ne voivat lisäksi hyödyntää soveltuvia työehtosopimusneuvotteluiden perinteitä auttaakseen varmistamaan oppisopimuskoulutusten ja muiden työpohjaisten järjestelmien laadunvarmistuksen. Ammattijärjestöillä ja niiden edustajilla voi myös olla suurempi rooli nuorten kouluttamisessa ja heidän hyvinvoinnistaan huolehtimisessa yritysten sisällä.

Bryssel 16. syyskuuta 2015.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Henri MALOSSE*

⁽¹²⁾ EENEE Policy Brief 3/2012, marraskuu 2012, ”Apprenticeship Training Can Be Profitable for Firms and Apprentices Alike”, Stefan C. Wolter, Bernin yliopisto.